

B. FUNDOIANU*Manifestul „Insula”*

Dintre toate artele, cea mai accesibilă vulgarului și naturalului a fost desigur arta dramatică. În timp ce poema sau sculptura mențineau încă un contact superior cu funcțiunea intelectuală și înălțarea morală, arta dramatică se prăvălea spre o joasă lingușire a simțurilor normale animalului uman. În teatru, arta a decăzut: de ce n-ar pleca din teatru înălțarea? Teatrul a fost conceput ca paradă sau ca o sală de baie, în care e accesul general și în care artistul e un funcționar pus să servească după gustul și plata clientului. Se spunea: teatrul e o școală de educație a publicului. În realitate, servind publicul cu ce-i era mai facil de înțeles și mai primar, publicul a devenit singurul educator al teatrului.

Odinioară, artistul nu era un om simplu. Era mai mult decât un om; era altceva decât un om. Artistul vorbea cu zeii, sau se lupta cu zeii. Eroii dramatici erau totdeauna oameni mai presus de oameni, conțineau în ei, inalterabil, partea din care se preface cenușă. Atunci grecii care veneau la teatru nu se vedeau pe ei în scenă: Prometeu, Antigona, Electra, Oedip – erau mai mult decât niște greci, chiar din epoca lui Pericle. Astăzi, domnul Popescu, înșelat de d-na Popescu cu d-l Ionescu, vine la teatru unde i se oferă în anecdotă cum un domn Popescu este înșelat de doamna Popescu, cu un domn Ionescu.

Avem deci astăzi un teatru făcut de public pentru public.

Cu ce-l vom înlocui? Vom pune în loc exhibiții în care tronează arta regizorului ca în arta expresionistă, sau ne vom întoarce la opera dramatică simplă și luminoasă?

Trebuie deci un nou repertoriu, care va fi vechi. Se va considera o crimă jucarea pe această scenă a lui Shakespeare și a *Fetelor din Popa Nan*, a lui Shaw și a lui Minunică. Gustul nu se poate manifesta decât în unitate și ce pricepere pot pune, într-o piesă de Shaw, cei ce se delectează la Minunică?

Teatrul e o școală, dar nu o școală de educație morală, ci de gust.

Mai întâi respectul teatrului, pe urmă mijloacele de a materializa în scenă drama și în urmă de tot, actorul – acest om care a servit toate stupiditățile, dar care trebuie purificat și așezat la locul care e de cinste.

Meșesugarii în artă cer celor câțiva oameni de gust, ajutorul și încrederea lor. Au numai atât ca să înceapă o operă: voință și respect pentru artă. Se vor închina întâi autorilor, pe urmă oamenilor de gust – niciodată publicului. Nu voim deci să scoatem pe piață actori-vedete și toalete de preț. Nu voim să lingușim pe nimeni, nici măcar pe cei care ne vor onora cu ajutorul lor. Nu voim public. Teatrul trebuie să fie închis și restrâns – dar de ce îl numim așa? Opera nu este însă închisă; toți cei ce o pot ajuta cu inteligența și gustul lor, toți cei ce au afinități nu pentru noi, ci pentru artă, vor găsi la noi prieteni, tovarăși și cooperatori. Dacă marii actori ne vor da concursul – sau dacă artiștii distinși ne

vor ajuta – nu în calitate de mari actori, nu în calitate de mari artiști sosesc la noi. Ei se vor fi scârbit de farsa vulgară în care au jucat și vor veni la noi ca oameni simpli, fără vârstă, ca artiști – și dacă experiența lor tristă ne va folosi, nu vom pleca cu modestie rușinoasă capetele, ci vom învăța de la ei, orgolioși de arta, nu de numele lor.

Un program deosebit va schița repertoriul. Numele artiștilor e de prisos. Cel mai mare, ca și cel mai inferior, se va trezi la o egală înfăptuire, dacă nu cu aptitudini egale, cel puțin cu voință egală de a face frumos.

Un teatru și o operă rea cere (*sic!*) cheltuială și cere bani. Poate cere mai puțin o operă frumoasă – frumoasă în intenția ei – ceea ce-i mai mult? „Insula” nu cere bani. Cere încredere și oboseala de a asista la zece spectacole în care, dacă mijloacele vor fi slabe, textul va fi superior. „Insula” nu mulțumește nimănui pentru ajutor: dacă i se va mulțumi pentru curaj și pentru artă, atunci rolul ei va începe abia să dibuie pe cărări mai mari.

Dra Miller-Verghi oferind inițiativei mijlocul de a-și face la *Maison d'Art* o casă și o școală – înlesnește cu un singur gest existența ei.

(*Contimporanul* nr. 15, 29 octombrie 1922, și *Rampa* nr. 1506, 4 noiembrie 1922. Pasaj apărut în *Rampa*).

Iscălește „Insula” Maison d'Art

Pentru actorii „Insulei”

După lectura manifestului nostru, câteva persoane au înțeles că, deoarece punem în primul plan opera dramatică și, în cel din urmă pe interpretul ei, opera noastră o vom realiza fără actor sau, în tot cazul, fără concursul artei integrale actricești. Să risipim această eroare: cu cât vom să reprezentăm mai integral opera, cu cât mai mult vom să respectăm textul, cu cât mai mult vom voi să ne pătrundem de operă și de marea operă – cu atât mai mult vom căuta și vom respecta pe actorul capabil să satisfacă aceste penibile exigențe, cu atât mai mult cariera artistului va fi mai dificilă și deci mai demnă de respect și de dragoste.

Decât, pentru ceea ce vom noi, pentru ceea ce este necesar artei dramatice, înainte de a dezgusta pe toată lumea, este tocmai ca renașterea dramatică să se bazeze pe actor, să pornească cu el, să se ție cu el de mână. Pentru aceasta, actorul nostru trebuie să aibă câteva calități, care să-l deosebească de actorul celorlalte teatre:

1. Să știe să citească – și să nu-i fie lene să citească.
2. Să cunoască bine întregul text, din care el va interpreta numai un fragment.
3. Să se considere o parte mică și neimportantă în respectarea unei opere, dar să-și puie întreaga energie ca *această* parte mică și neimportantă să participe, armonios și egal, la întregirea impresiei pe care opera o sugerează.
4. Să puie totdeauna mai presus de interesele lui pasiunea lui pentru a face frumos – să aibă o pasiune.